

Planteavl 1903.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Pengeværdien og Størrelsen af Danmarks Høst har i de senere Aar været i jævn Stigning. I Følge Statens statistiske Bureau var Høstens Værdi i hver især af de sidste 5 Aar:

1899	370,981,345	Kroner,
1900	375,861,051	—
1901	399,475,230	—
1902	417,973,314	—
1903	418,930,498	—

Overhovedet har Høstudbyttet ingensinde været opgjort til en saa stor Pengeværdi som i 1903. Dette skyldes ingenlunde høje Priser. Tværtimod er Forholdet dette, at hvis de ved Værdiberegningen for 1902 benyttede Afgrødepriser lagdes til Grund for Beregningen af Værdien af Høsten 1903, vilde man for dette Aar naa en Værdi af 432 Millioner Kr. Aarsagen til den paapegede Fremgang maa hovedsagelig søges dels i en — ganske vist ikke stærk — Stigning af Udbyttet pr. Arealenhed, dels i Forøgelse af det dyrkede Areal, dels i den stærke Fremgang i Rodfrugtdyrkningen, idet Rodfrugtarealet som bekjendt giver en betydelig større Værdi pr. Arealenhed end de øvrige Afgrøder.

Og dog var Sommerhalvaarets Vejrforhold langt fra efter Ønske. Foraaret begyndte usædvanlig tidligt. Marts bragte udpræget Foraarsvejr, og i Landets tidlige Egne blev betydelige Arealer tilsaaet i denne Maaned. Men

dermed var ogsaa Freden forbi. April blev i høj Grad regnfuld og temmelig kold. Nedbørmængden var i April Maaned for Landet i Gjennemsnit 76 Mm. over det for denne Maaned normale, ligesom Regnvejrslugenes Antal nærmede sig det dobbelte af de for Maanedens almindelige. Omkring den 20. April faldt der endog i visse Egne — særlig i Landets østlige og sydlige Egne — store Snemasser, der hist og her laa til langt ind i Maj. Den Sæd, der var lagt, før det kolde og vaade Vejr indtraadte, klarede sig udmærket, særlig paa nogenlunde rene Jorder, medens den paa urene Jorder blev stærkt trykket af Ukrudt. Men hele April Maaned igjennem gik Foraarsarbejdet i de fleste Egne meget langsomt og besværligt fra Haanden og maatte en stor Del af Maanedens ligge stille, og grumme megen Sæd, der efter Bestemmelsen skulde have været i Jorden i April, blev først saaet i Løbet af Maj, i mange Tilfælde tilmed i højst ubekvem Jord. Maj Maaned bragte atter nogenlunde normale Vejrforhold og kan betegnes som mild og middelfugtig. Juni Maanedes Varme svarede nøje til det for denne Maaned almindelige, med en noget knap Regnmængde. Juli var noget koldere og noget fugtigere end almindeligt for denne Maaned, og August var usædvanlig kold og regnfuld. Det kølige Vejr varede ved endnu i September, der dog gav mere tørt Vejr.

Kornavlens svarede i det Hele ret nøje til det foregaaende Aar med Hensyn til Mængde. Det særdeles ugunstige Høstvejr skadede derimod saavel Kærnenes som Halmens Kvalitet meget betydeligt. Hvorledes Høstvejret paavirkede de forskellige Kornafgrøder, giver Tabel I en Antydning af. Det ved Sammenstillingen af denne Oversigt benyttede Materiale er fremkommen som Svar paa følgende Spørgsmaal: »Hvilken af de 4 Kornarter led mest under det regnfulde Høstvejr, og hvilken led mindst?« Tallene i Tabellen er det Antal indkomne Svar, der for hver især af de 4 Kornarter lød paa henholdsvis mindst eller mest Skade. Det fremgaar af Tabellen, at Rugen kun i forholdsvis faa Tilfælde er regnet mellem de Af-

Tabel I.

**Oversigt over det ustadige Høstvejrs Indflydelse
paa de forskjellige Kornafgrøder.**

Efter Opgivelser fra ca. 200 Egne.

Landsdel	Mindst Skade led				Størst Skade led			
	Rug	Hvede	Byg	Havre	Rug	Hvede	Byg	Havre
Nordjylland.....	12	3	5	2	1	—	5	13
Vestjylland ..	14	4	3	1	1	—	7	11
Midtjylland.....	23	6	6	2	1	—	10	25
Østjylland	22	12	10	4	5	1	11	26
Fyen, Langeland, Ærø	26	14	7	4	2	10	17	24
Sjælland, Samsø.....	44	22	16	4	3	11	30	44
Lolland, Falster, Møen	10	9	2	6	5	7	13	6
Bornholm	2	2	2	2	1	1	2	2
Hele Landet...	153	72	51	25	19	30	95	151

grøder, der led mest. Det lykkedes de fleste Steder at faa denne godt bjerget. Forholdsvis flest Klager over Rughøsten lød fra de sydlige Øer og fra Østjylland. I ikke faa Tilfælde stod Hveden saa længe paa Marken, at den blev temmelig medtaget. Ogsaa Bygget led mange Steder ret føleligt, og der blev næppe indhøstet ret meget »fint« Byg. I ganske særlig Grad gik det ud over Havren. Denne blev gennemgaaende saaet meget sent, og i det kølige og fugtige Sommervejr vedblev den at voxte, saa at dens Modning indtraadte meget sent. Store Mængder af Havre blev først indhøstet i det sene Efteraar, en Del endog først i Løbet af Vinteren, og ikke lidt gik desværre fuldstændig tabt.

Største Parten af Høet blev godt bjerget. En Del Enghø tog dog betydelig Skade, og noget gik tabt.

For at erholde et Bidrag til Skjøn over, hvilke Høstværdier der gik tabt paa Grund af de uheldige Vejrfor-

hold, udsendtes et saalydende Spørgsmaal: »Hvor mange Læs Korn og Hø skønner De, at der i Deres Sogn ligefrem er tabt eller bleven værdiløs som Følge af Regnen?« Noget sikkert Svar herpaa var det selvfølgelig vanskeligt at give. En Del Besvarelser giver dog en Forestilling derom. Fra 9 Sogne i Nordjylland opgives det omtrentlige Tab til ialt 825 Læs Korn og 760 Læs Hø. Fra 8 Sogne i Vestjylland 350 Læs Korn og 800 Læs Hø. 11 Sogne i Midtjylland 1040 Læs Korn og 1135 Læs Hø. 14 Sogne i Østjylland 1840 Læs Korn og 2745 Læs Hø. Fra Fyen og Langeland lyder de fleste Meddelelser paa ubetydeligt eller intet Tab; fra 8 Sogne angives Tabet til 470 Læs Korn og 165 Læs Hø. Paa Sjælland er Tabet i 12 Sogne anslaaet til 685 Læs Korn og 390 Læs Hø. Paa Lolland-Falster synes Tabet at have været ubetydeligt, et enkelt Sted dog meget føleligt. Fra 5 Sogne angives Tabet ialt til 260 Læs Korn og 100 Læs Hø. Paa Bornholm, hvor hele Sommeren i Voxetiden var ualmindelig tør, var Høstvejret i høj Grad vanskeligt, og der berettes derfra om meget store Tab paa Kornafgrøderne. Disse Opgivelser i Forening med hvad der i Efteraars-tiden kom frem i Bladene og paa anden Maade tyder paa, at der er gaaet overordentlig store Værdier tabt.

Høsttiden indtraadte for Kornafgrødernes Vedkommende noget senere end sædvanligt, dog lidt tidligere end i 1902, og trak usædvanlig længe ud, endnu længere end forrige Aar (se Tabel II). Den korteste Gjennemsnitsvarighed, Høsten har haft i de 11 Aar, der er indsamlet Oplysninger herom, er 30 Dage (i 1899), medens Gjennemsnitsvarigheden i 1903 var 50 Dage. At en saa lang Høsttid fordyrer og besværliggjør Høstarbejdet i følelig Grad er ligesaa selvfølgelig, som at andet Arbejde forsinkes derved og lider derunder. I 1903 maatte man saaledes de fleste Steder opgive al Stubbehandling, og Vintersædens Saaning forsinkedes mange Steder i høj Grad, ligesom Tærskearbejdet trak hen i den ustadige Efteraarstid. I mange Tilfælde havde man sin Nød

Tabel II.

Høsttidens Begyndelse og Varighed i 1903.

Efter Opgivelser fra 200 Egne.

Landsdel	Rug-høsten		Hvede-høsten		Byghosten		Havre-høsten		Høghøsten paa		Boghvede-høsten		Ærte-høsten		Høstens Varighed Dage *)			
	beg. sl.	beg. sl.	beg. sl.	beg. sl.	6-rd.	2-rd.	beg. sl.	beg. sl.	Ager	Eng	beg. sl.	beg. sl.	beg. sl.	beg. sl.				
																beg. sl.	beg. sl.	
Nordjylland	5/8	21/8	2/9	20/8	11/9	21/8	13/9	31/8	5/10	22/6	14/7	11/7	5/8	—	—	22/9	21/10	61
Vestjylland	8/8	22/8	1/9	19/8	6/9	25/8	16/9	25/8	25/9	22/6	12/7	8/7	8/8	32/8	19/9	28/9	14/9	52
Midtjylland	7/8	20/8	30/8	20/8	6/9	22/8	11/9	26/8	23/9	22/6	8/7	8/7	1/8	2/9	20/9	29/8	10/9	50
Østjylland	8/8	20/8	19/8	14/8	5/9	21/8	16/9	24/8	26/9	22/6	11/7	8/7	2/8	—	—	3/9	28/9	53
Fyen, Langeland, Ærø	7/8	20/8	15/8	10/8	1/9	20/8	12/9	20/8	12/9	17/6	13/7	30/6	24/7	—	—	18/8	27/8	41
Sjælland, Samsø	5/8	21/8	9/9	7/8	28/8	17/8	14/9	17/8	19/9	18/6	15/7	3/7	25/7	—	—	28/8	13/9	44
Lolland, Falster, Møen	2/8	23/8	12/8	2/8	19/8	11/8	11/9	10/8	14/9	16/6	11/7	1/7	25/7	—	—	11/8	1/9	45
Bornholm	9/8	24/8	14/8	23/8	6/9	30/8	20/9	31/8	31/9	25/6	14/7	10/7	27/7	—	—	13/8	6/9	51
Hele Landet	6/8	21/8	17/8	14/8	3/9	21/8	14/9	23/8	23/9	21/6	12/7	8/7	30/7	28/8	19/9	27/8	15/9	50

*) For de 4 Kornarter (Rug, Hvede, Byg og Havre).

med at faa Sædekornet til Vintersædmarkerne aftærsket nogenlunde rettidig.

Til Rodfrugtavlen nærede man ikke store Forventninger fra Foraaret af. Saaningen foregik gennemgaaende sent, og Jorden var i mange Tilfælde ikke i tilfredsstillende Forfatning. Men hertil kom særlig den Omstændighed, at det viste sig, at det meste af det i Sommeren 1902 avlede Runkelroefrø havde en meget mangelfuld Spireevne, og at det var meget vanskeligt at opdrive Roefrø af gode Stammer med høj Spireevne. Spiringen forløb dog bedre end man under disse Forhold skulde have ventet. Dels blev Opmærksomheden i Tide stærkt henledt paa dette Forhold — særlig fra Statens Planteavlsudvalgs og Dansk Frøkontrols Side —, saa at Landmændene til en vis Grad kunde tage deres Forholdsregler derefter, og dels viste det sig, at Spireevnen gik op i Løbet af Eftervinteren og Foraaret. Nogen særdeles god Roesommer blev det dog ingenlunde. For Runkelroernes og Sukkerroernes Vedkommende var Eftersommeren for kold. Sammenlignet med 1902 var Rodfrugtavlen imidlertid efter Omstændighederne ret tilfredsstillende. Gjennemsnitsudbyttet var for hvert af de 2 Aar pr. Td. Ld.:

	1903:	1902:
Runkelroer.....	290 Tdr.	200 Tdr.
Kaalroer	302 —	237 —
Turnips	290 —	239 —
Gulerødder.....	202 —	169 —
Sukkerroer.....	311 Cnt.	226 Cnt.

Der er saaledes for alle Rodfrugtarter et anseligt Merudbytte i 1903, sammenlignet med 1902, der ganske vist ogsaa var et usædvanlig daarligt Røaar.

Med den Udstrækning, Rodfrugt dyrkningen nu har, er en betryggende Forsyning med Roefrø af den største Betydning. Det er bekjendt, at der endnu sælges betydelige Frøpartier af udenlandsk eller ubestemt Herkomst.

Der er ligesom i Fjor indsamlet Oplysning om betalte Priser for Frø af henholdsvis indenlandsk Avl, almindeligt Handelsfrø af ubekjendt Afstamning og af udenlandsk Avl. De indkomne Opgivelser er sammenstillede i Tabel III, hvis første Rubrik angiver de af Forbrugerne betalte Priser i Øre pr. Pd., medens Tallene i de følgende Rubrikker angiver det Antal Gange, da de paagjældende Priser er opgivet som betalt. Som det fremgaar af Tabellen, er Runkelroefrø hyppigst betalt med 40—50 Øre, dernæst med 50—60 Øre, i en Del Tilfælde med 30—40 Øre pr. Pd., undtagelsesvis over eller under disse Grænser. Udenlandsk Frø har forholdt sig ganske paa samme Maade, medens almindeligt Handelsfrø synes at have stillet sig ubetydeligt billigere. Dansk Kaalroefrø er ligeledes hyppigst betalt med 40—60 Øre, og ganske det samme gjælder Kaalroefrø af de to andre Grupper. Turnipsprisen har hyppigst været 30—50 Øre, ligeledes omtrent ens i alle 3 Grupper. Gulerodfrø har i alle 3 Tilfælde været mere vxlende, for indenlandsk Frø lige fra 50 Øre til 3 Kr. pr. Pd. De meddelte Priser tyder ikke paa, at der har været nogen nævneværdig Besparelse ved at købe tilfældigt Handelsfrø eller udenlandsk Frø, og det er berettiget at antage, at Frø af disse to Kategorier har givet mindre Afgrøder end det indenlandske Frø.

Ligesom i tidligere Aar er der indsamlet Oplysninger om, hvilke Forskydninger der har kunnet skjønnes foregaaet imellem de forskellige Rodfrugtarters Dyrkningsomraade. Tabel IV gjengiver det herved indkomne Materiale, der selvfølgelig kun er at betragte som Antydninger, der dog i Henhold til Erfaringer fra beslægtede Forhold tør antages i Hovedsagen at pege i den rigtige Retning. Der synes navnlig i Midt- og Vestjylland at være Tilbøjelighed til at prøve Runkelroer paa Bekostning af Turnips, noget der sikkert hænger sammen med Kaalbroksvampens tiltagende Udbredelse. Naar der fra Østjylland og fra Sjælland er indgaaet mange Meddelelser om Runkelroernes Indskrænkning og om Udvidelse af Kaalroedyrkingen, da er dette antagelig dels en Følge

Tabel III.

Betalte Priser for Rodfrugtfrø Foraar 1903.

Pris pr. Pund. Øre	Frø af inden- landsk Avl				Alm. Handelsfrø af ubekjendt Afst.				Udenlandsk Frø			
	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder	Runkelroer	Kaalroer	Turnips	Gulerødder
20—30	4	1	6	—	5	—	1	—	1	—	—	—
31—40	19	7	26	—	22	4	15	—	9	—	5	—
41—50	63	43	34	1	22	14	9	—	14	5	1	—
51—60	43	25	6	—	6	9	6	—	7	4	2	—
61—70	4	3	3	1	—	2	—	—	—	2	3	—
71—80	3	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
81—90	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
91—100	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
101—110	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
111—120	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
121—130	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	2
131—140	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—
141—150	—	—	—	18	—	—	—	6	—	—	—	—
151—160	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—
161—170	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	+	1
171—180	—	—	—	6	—	—	—	1	—	—	+	1
191—200	—	—	—	9	—	—	—	4	—	—	—	—
201—240	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
241—270	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—
271—300	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
	136	79	76	54	56	30	31	19	31	11	11	6

Tabel IV.

**Forandringer i de forskellige Rodfrugtarters
Dyrkningsomraade 1903.**

Rodfrugtart	Nordjylland	Vestjylland	Midtjylland	Østjylland	Fyen, Lange- land, Ærø	Sjælland, Samsø	Lolland, Falster, Møen	Bornholm	Hele Landet	
Runkelroer	udvidet . . .	3	10	13	6	19	16	6	3	76
	indskrænket	—	3	4	18	2	15	1	—	43
Kaalroer . . .	udvidet . . .	9	15	21	30	4	23	3	3	108
	indskrænket	—	2	—	—	5	3	2	—	12
Turnips . . .	udvidet . . .	5	4	4	4	17	14	3	1	52
	indskrænket	3	12	14	18	2	6	2	2	59
Gulerodder	udvidet . . .	3	4	10	4	2	2	—	—	25
	indskrænket	2	7	6	14	14	14	5	3	65

af den højst uheldige Runkelroeavl forrige Aar, dels en Bestræbelse efter at komme ind paa en noget billigere Rodfrugtdyrkning. Der høres ogsaa stedse stærkere Klager over Sygdomsangreb paa Runkelroerne i Springstiden. Plantepathologen Dr. phil. Kølpin-Ravn har begyndt at undersøge dette Forhold, og forhaabentlig maa det lykkes at faa Aarsagen til denne ofte betydelige Ødelæggelse fundet og forebygget. At dømme efter Tabellen, er det for Tiden i det Hele taget særlig Kaalroerne, der vinder Terræn, noget der for Jyllands Vedkommende er en Fortsættelse af det ved Arealopjørelsen 1901 konstaterede Forhold.

Af de i Tabel V sammenstillede indsamlede Oplysninger om Forskydninger i Arealets Benyttelse synes der i Henseende til Kornavlens særlig at være nogen Tilbøjelighed til at indskrænke Bygarealerne; navnlig synes dette at være Tilfældet i visse Egne af Jylland og paa Sjælland. Blandsæddyrkningen udvides stadigt og — hvad der ikke fremgaar af Tabellen — man gaar mere og mere over til Indblanding af Bælgsæd i Blandingen.

Tabel V. Forskydninger i Arealets Benyttelse 1903.

Efter Opgivelser fra ca. 200 Egne.

Afgrøde	Nordjylland	Vestjylland	Midtjylland	Østjylland	Fyen, Lange- land, Ærø	Sjælland, Samsø	Lolland, Falster, Møen	Bornholm	Hele Landet	
Hvede	udvidet	—	2	—	1	2	4	1	1	11
	uforandret . .	9	8	9	18	21	42	19	1	127
	indskrænket	—	1	—	10	8	3	3	2	27
Rug	udvidet	—	6	2	2	10	3	—	1	24
	uforandret . .	10	10	18	16	28	49	21	3	155
	indskrænket	2	4	5	10	3	2	1	—	27
2-rd. Byg . . .	udvidet	—	2	2	—	3	1	1	—	9
	uforandret . .	8	15	14	24	27	43	18	4	153
	indskrænket	2	2	6	7	2	10	2	—	31
6-rd. Byg . . .	udvidet	—	1	1	8	11	7	2	—	30
	uforandret . .	7	12	3	19	22	36	17	1	117
	indskrænket	5	7	9	2	2	7	1	2	35
Havre	udvidet	2	2	5	3	5	4	6	—	27
	uforandret . .	8	11	16	24	25	43	15	4	146
	indskrænket	2	5	4	3	3	7	—	—	24
Blandsæd . . .	udvidet	9	11	17	11	13	17	7	3	88
	uforandret . .	3	9	7	15	16	33	14	1	98
	indskrænket	—	—	1	—	4	4	1	—	10
Staldfoder . .	udvidet	9	18	20	19	22	22	12	3	125
	uforandret . .	3	3	5	12	11	31	11	1	77
	indskrænket	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Ærter	udvidet	3	5	3	4	13	15	5	1	49
	uforandret . .	7	13	15	24	15	37	13	3	127
	indskrænket	—	1	2	—	2	2	4	—	11
Hestebønner	udvidet	—	2	—	4	5	2	1	—	14
	uforandret . .	5	7	14	20	16	39	19	2	122
	indskrænket	—	1	—	2	2	2	1	—	8
Rodfrugter . .	udvidet	11	19	24	29	23	40	13	4	164
	uforandret . .	—	1	1	2	12	18	10	—	44
	indskrænket	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kartofler . . .	udvidet	3	7	10	7	5	6	2	1	41
	uforandret . .	9	11	15	21	28	45	18	3	150
	indskrænket	—	2	—	—	1	2	1	—	6
Græsfør	udvidet	1	—	3	5	2	4	1	1	17
	uforandret . .	8	13	16	19	29	42	18	3	148
	indskrænket	—	1	—	2	2	1	2	—	8
Rodfrugtfør .	udvidet	1	3	4	9	13	14	10	2	56
	uforandret . .	7	11	15	18	16	35	10	2	114
	indskrænket	—	—	—	1	2	1	3	—	7

Efter Tabellens Oplysninger at dømme har der endvidere været en kjendelig Forøgelse af Staldfodermarkerne. Et forholdsvis stort Antal Opgivelser lyder paa Udvidelse af Ærtedyrkningen, ligesom der ogsaa hist og her — dog sædvanligvis kun i det smaa — prøves med Hestebønner. I det Hele har Aaret paa mange Maader bragt Vidnesbyrd om stærkt stigende Interesse for Bælgsæddyrkning, og Efterspørgslen efter Saaærter har meget langt fra kunnet tilfredsstilles, endda de er gaaet op i høje Priser. Hertil har sikkert Godsejer Harald Branth's energiske Agitation for Bælgsæddyrkning og for Erstatning af Oliekager med Bælgsæd bidraget betydeligt. Der er næppe Tvivl om, at Bælgsæddyrkning staar ved Begyndelsen af en Opgangsperiode. — Som sædvanlig lyder det overvejende Antal Opgivelser angaaende Rodfrugterne paa Udvidelse, ikke en eneste Meddeler mener at have sporet Indskrækning. Der synes ligeledes at have været Tilbøjelighed til Udvidelse af Kartoffelavl. Dette staar vistnok noget i Forbindelse med Tanken om Kartoffel-export til England. En saadan Export er i det sidste Aar foretaget med tilfredsstillende Resultat i nogen Udstrækning. Hvorvidt den engelske Kartoffelsort »Up to Date«, der nærmest menes at skulde danne Grundlaget herfor, vil vise sig tilfredsstillende, trænger dog maaske til nærmere Bekræftelse. Endelig har der kunnet iagttages en yderligere Udvidelse af Røefrøavl.

Statens Forsøgsvirksomhed har i Hovedsagen gaaet ud paa en umiddelbar Fortsættelse af de tidligere paabegyndte Arbejder*). Ved N. P. Nielsen er der (i Tidsskr. f. Landbr. Planteavl) afgivet Beretning om Dyrkningsforsøg med Kløver og andre Bælgplanter for Udlægsmarken, og L. Helweg har givet Beretning om Forsøg med indenlandske Rodfrugtstammer i 1902. Af Forsøgsrækker, der ere afsluttede i 1903, skal nævnes Forsøg med Bygsorter, Forsøg med Kartoffelsorter, Saatids-

*) Detailleret »Plan for Statens Forsøg i Plantekultur« findes for hvert Aar i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«.

forsøg med Havre og Forsøg med forskellige Blandinger af Byg, Havre og Bælgsæd. Ved Askov Forsøgsstation er paabegyndt en Undersøgelse af forskellige Methoders Brugbarhed ved Opbevaringsforsøg med Staldgødning. Af Forsøg, vedrørende Rodfrugtdyrkningen, skal nævnes, at der (paa Samsø) er paabegyndt Overvintringsforsøg med Rodfrugter. Paa et dertil sikret Areal ved Abed paa Lolland er der iværksat — nærmest som Filial under Forsøgsstationen i Tystofte — saadanne Forsøg, som det særlig vilde være af Betydning at faa udført paa de sydlige Øer. Statens Planteavlsudvalg har indledet et Samarbejde med Landboforeningernes Planteavlsudvalg, der gaar ud paa, at Forsøgsstationerne kan modtage til sammenlignende Dyrkning Prøver dels af de Partier af Saa-sæd, som Landboforeningerne fordeler til deres Medlemmer, dels saadanne lokale Sorter og Stammer, som der maatte være Ønsker om at faa inddraget i Dyrkningsforsøgene.

Landboforeningernes Virksomhed til Planteavlens Fremme har været mere omfattende end i noget tidligere Aar. Landboforeningerne har nu ikke alene erkjendt, at de har vigtige Opgaver og Pligter paa dette Omraade, men hvad mere er, der er nu i stor Udstrækning skredet til Handling.

De lokale Gødningsforsøg har været udført i et lignende Antal som forrige Aar, nemlig:

i Jylland.....	407	Forsøg.
paa Fyen	66	—
— Sjælland og Møen	54	—
— Lolland-Falster	25	—
— Bornholm.....	10	—
Ialt...		562 Forsøg.

Om Forsøgene foreligger der udførlige Beretninger fra de respektive Udvalg. Foruden Gødningsforsøgene har Landboforeningerne begyndt at optage forskellige andre lokale Markforsøg, saasom Saatidsforsøg, Ukrudtsharvning og Lugning, Grøngødningsforsøg, enkelte Steder Varietets-

(Fortsættes.)

forsøg osv. Gødningsforsøgene er i en Del Tilfælde udvidede til ogsaa at omfatte Eftervirkningen af de anvendte Gødninger. Paa Fyen er der i større Udstrækning anstillet Forsøg med Udstrøning af Chilisalpeter til forskjellig Tid.

Efter det fyenske Planteavlsudvalgs Exempel har man nu i talrige Landboforeninger begyndt at virke for Udbredelsen af de bedste Kulturformer, særlig af Kornarterne, Rodfrugter og Ærter, ved til Fordeling at sikre sig Produktioner af bekjendt Oprindelse og dyrkede under betryggende Vilkaar.

Et Landboforeningsarbejde, der først kom rigtig i Gang i 1903, var Planteavlsudstillinger, hvoraf der holdtes mindst 20. Hovedformaalet med disse Udstillinger var — og bør sikkert indtil videre være — at vække Interesse for Planteavlsspørgsmaal. Dette søgte man dels at naa ved Hjælp af Demonstrationsmateriale fra Forsøgsstationerne, fra Landboforeningernes Forsøg, fra Hedeselskabet osv., dels ved Udstilling af Afgrødeprøver fra Landmænds Marker — væsentlig Roer, Kartofler, Korn og Bælgsæd. Der er ikke Tvivl om, at saadanne Udstillinger for en Tid vil kunne gjøre stor Nytte. En Hovedbetingelse herfor er imidlertid, at de bliver flittig besøgt. Og i den Henseende lod Udstillingerne i 1903 ikke saa lidt tilbage at ønske, og navnlig var der adskillige Steder et uheldigt Forhold mellem Udgifterne og Besøget. Der foreligger saaledes adskillige Exempler paa, at Udgifterne svarede til 2 Kr. for hver Besøgende, og undtagelsesvis gik Udgifterne i Forhold til Besøget endnu betydeligt højere. Følgen blev da den, at de fleste endte med et større eller mindre Underskud. Skal disse Udstillinger have nogen Livskraft i sig, maa der sikkert arbejdes hen til et gunstigere Forhold mellem Udgifter og Indtægter; ellers vil de let komme til at hæmme andre Arbejder mere end ønskeligt.

Af andre Landboforeningsarbejder skal nævnes, at Forevisningsmarkernes Antal er bleven forøget med et Par, at et større Antal Landbrugsforedrag end i noget foregaaende Aar har drejet sig om Planteavlsspørgsmaal,

at Landbodelegeretmøderne ligeledes i højere Grad end tidligere bar Præg af Interesse for herhenhørende Opgaver, og at flere Landboforeninger — bl. a. Foreningen af jyske Landboforeninger — har antaget særlige Konsulenter eller Assistenten i Planteavl.

Staldgødningsspørgsmaalet har atter i det forløbne Aar været Gjenstand for megen Opmærksomhed og livlig Drøftelse, og Ønsker om Iværksættelse af grundige Forsøg, saavel vedrørende Staldgødningens Opbevaring som dens Anvendelse, er atter kommen stærkt til Orde. Som foran nævnt, er der gjort indledende Skridt i denne Retning fra Forsøgsvirksomhedens Side. Med Hensyn til Ajlens Anvendelse i Praxis har der kunnet spores Tilbøjelighed til en Ændring, idet man ikke faa Steder — og vistnok med Rette — søger at komme ind paa en mere alsidig Anvendelse af denne værdifulde Bestanddel af Gødningen. Dels gaar man mere og mere over til at anvende en Del Ajle til Roerne, og dels begynder man — tilsyneladende med fortrinligt Resultat — at anvende en Del Ajle til Vaarsæden. En Hindring for en fuldt økonomisk Anvendelse af Ajlen bestaar i, at de allerfleste Ajlebeholdere er for smaa, saa at man de fleste Steder nødes til at kjøre megen Ajle ud i Løbet af Sommeren, Efteraaret og Vinteren, medens N. A. Hansens Forsøg, som bekjendt, udpeger Foraaret som den Tid, da al Ajlen helst skal anvendes. Det er imidlertid ikke Reglen, at Ajlebeholderen er stor nok til at rumme hele Aarets Produktion. Ikke faa bygger dog nu en ny Beholder ved Siden af den gamle, og dette kunde der være god Grund til i Flertallet af Landbrug.

I det Hele synes der at være en betydelig Fremgang i Opførelsen af Ajlebeholdere. Nogen officiel Statistik over Antallet af disse findes som bekjendt ikke — det vilde være af stor Interesse, om Statens statistiske Bureau i en nær Fremtid maatte se sig i Stand til at foretage en Optælling af Ajlebeholdere, f. Ex. i Forbindelse med den forestaaende Arealopgjørelse. — Ad privat Vej indsamledes i 1896 Oplysninger om Antallet af Ajlebeholdere

i 150 Sogne. Paa Grundlag af de indkomne Oplysninger kalkuleredes Antallet af Ajlebeholdere i hele Landet paa dette Tidspunkt til ca. 28,000 (se Tidsskr. f. Landbr. Planteavl IV, S. 183). Forfatteren af nærværende Artikel har i afvigte Aar foretaget en ny Indsamling af Oplysninger om dette Æmne ved Udsendelse af følgende Spørgsmaal: »Hvor mange Ajlebeholdere findes der omtrent i Deres Sogn, og hvor mange af disse er opført i det sidste Aar?« Paa Spørgsmaalets første Del er der indgaaet Oplysninger fra 140 Sogne. Resultatet, der selvfølgelig ikke kan udgives for tilnærmelsesvis nøjagtigt, men som dog antagelig kan opfattes som en Antydning af det virkelige Forhold, stiller sig saaledes:

Nordjylland	8	Sogne, hvert m.	gennemsn.	44	Beholdere,
Vestjylland	15	— — —	—	31	—
Midtjylland	23	— — —	—	44	—
Østjylland	22	— — —	—	52	—
Fyen og Langeland ...	23	— — —	—	62	—
Sjælland og Samsø....	39	— — —	—	39	—
Lolland-Falster	10	— — —	—	17	—

Ialt... 140 Sogne, hvert m. gennemsn. 42 Beholdere.

Enkelte paafaldende høje Opgivelser er udeladt ved Beregningen. Fra Bornholm foreligger der saa faa Opgivelser, at man ikke har turdet benytte dem; men Antallet synes at være forholdsvis meget stort. Gaar man ud fra, at Gjennemsnitsantallet i de 140 Sogne svarer til Gjennemsnitsantallet i alle Landets ca. 1600 Sogne, kommer man til et Tal af $1600 \times 42 = 67,200$ som Udtryk for det Antal Ajlebeholdere, der for Tiden skulde findes her i Landet. Tør man gaa ud fra, at Tallet 28,000 var i Nærheden af det rigtige i 1896, skulde der i de mellem-liggende 7 Aar være opført ca. 39,000 ialt eller 5550 aarlig i hele Landet, svarende til ca. 3.5 Beholdere aarlig i hvert Sogn. I 1896 beregnedes den aarlige Tilvæxt til gennemsnitlig 2 Beholdere pr. Sogn. Herefter skulde Tilvæksten være stigende, hvad der stemmer godt med Svarene paa det foran citerede Spørgsmaals anden Del, hvor mange

Beholdere der var opført i det sidste Aar. Opgivelserne varierer efter Landsdelene fra 3 til 8 i Gjennemsnit for hvert Sogn. I Gjennemsnit for hele Landet er Antallet af Beholdere, opførte i 1903, 4.8 i hvert Sogn.

Tør man gaa ud fra, at disse Tal ikke fjerner sig alt for stærkt fra Virkeligheden, da maa det erkjendes, at der er god Fremgang paa dette Omraade. Men samtidig ses det, at der endnu er saare langt tilbage, inden hver Bedrift har sin Ajlebeholder.

Som foran anført begynder man at anvende en Del Ajle paa andre Afgrøder end Græs og Roer. Der er herom indsamlet en Del Erfaringer og Udtalelser, hvoraf følgende skal anføres:

Fra Nordjylland: »Til Rug, udkjørt paa Frost med kjendelig Virkning.« »Til Rug, sidst i April og først i Maj, tilfredsstillende, med mindre Jorden er særlig god og i god Gødningskraft, da Rugen saa gaar i Leje.« »Byg, Blandsæd og Havre, April og Maj, fortrinlig Virkning, dog undertiden Lejesæd.« »Til Vintersæd umiddelbart før Saaningen eller i Løbet af Vinteren, naar Jorden er frossen. Til Vaarsæd umiddelbart før Saaningen. Godt Resultat.« »Til Grønfoder, meget god Virkning, til Byg lige før Udsæden god Virkning.« »Blandsæd lige før Saaningen, udmærket. Rug før Saaningen og tidlig i Foraaret, god.« »Rug i April og Grønfoder i Maj, meget godt.« »Rug kort før Saaningen, god Virkning.«

Fra Vestjylland: »Særlig til Rug, i Marts og April, meget tilfredsstillende, naar bortses fra, at Græsset og navnlig Kløveren i Rugen til Udlæg bliver mindre godt udviklet, rimeligvis hidrørende fra Rugens betydelig stærkere Væxt.« »Havre, først i April, udmærket.« »Anvendt til Havre baade med og uden Udlæg, baade Efteraar og Foraar. Udkjørt om Foraaret lige før Svenskharvning. til Saaning har den givet kolossale Afgrøder, oftest Lejesæd, maaske næppe det ventede Kærneudbytte i Forhold til Fylden. Udkjørt om Efteraaret langt mindre Udbytte, men dog kjendelig Virkning. Kløveren trives mindre godt efter ajlegødet Dæksæd, selv om denne ikke

har været for syær«. »Staldfoder, kort før Saaningen, forbausende stort Resultat.« »Ajle til Grønjordshavre er meget almindelig her [Lemvig Egnen] paa den ikke helt fede Jord. Den giver meget stort Fyld men undertiden, hvis der ikke tillige gives Fosforsyre, temmelig lidt Kærne. Den kjøres da ud midt i April. En Del Ajle kjøres ud paa Rug i Marts og April med udmærket Resultat. I tørre Aar giver Ajlen bedre Resultater til Korn end til Græs.« »Til Sæd tilbøjelig til at give Lejesæd. Til Grønfoder godt.« »Til toradet Byg i Februar godt.« »Blanding af Havre og Ærter i reolpløjet Grønjord fik Ajle sidst i April og blev kjendelig kraftigere deraf, men gav neppe forøget Kærneudbytte, snarere lidt mindre end uden Ajle.« »80 Tdr. Ajle lige før Saaningen saavel til Sæd som til Roer synes at have gjort samme Virkning som 32 Læs fast Gødniug.« »Havre, Vintertiden, meget god Virkning.« »Rug og Staldfoder, April, god Virkning.« »Rug, April, megen Halm, forholdsvis mindre Kærne.« »Rug, December og Februar. De med Ajle gødede Agre var bedre baade i Halm og Kærne.«

Fra Midtjylland: »Havre, lige før Saaningen, gav stort Udbytte i Forhold til det ikke ajlegødede.« »Rug og Staldfoder, til Rugen paa Frost, til Staldfoder ved Saatiden, godt Resultat, dog ikke under Forhold, hvor Rugen gaar i Leje.« »Til Rug i Marts Maaned og spredt tyndt finder mange sig godt tilfreds med.« »Til Rug i Marts Maaned med ypperligt Resultat.« »Har baade selv brugt og set andre bruge Ajle til Rug, udkørt lige før Saaningen, med udmærket Resultat, navnlig naar der tillige er gødet med Superfosfat.« »Byg og Havre, baade i April og Juni, rigtig godt Resultat i begge Tilfælde.« »Rug, Oktober og April, god Virkning.« »Rug lige før Saaningen; Rugen blev meget kraftig og syntes godt kærnesat.« »Rug, Efteraar og Vinter, med godt Udfald.« »Til Rug i Slutningen af November med udmærket Resultat. For et Par Aar siden kørte jeg derimod noget ud paa Rugen under Snesjap, og om Natten derefter kom der Frost, som sved Rugen helt bort, hvor Ajlen var

falden lidt rigelig. Udkørt til Blandsæd lige før Saaningen og ligeledes 14 Dage efter at Sæden er kommen op, har jeg set storartet Virkning paa Kvantiteten; men Kornets Kvalitet bliver i Reglen ikke saa god.« »Til Rug og Blandsæd, i December, Marts og Maj, meget godt Resultat.« »Til Blandsæd, anden Kjærv efter Turnips, anvendt Ajle i 1903; udkørt lige før Saaningen. Blandsæden blev fuldt saa god efter Ajlen som efter 125 Pd. Chilisalpeter.« »Rug, Marts og April, meget god Virkning.« »Rug, i Reglen i første Halvdel af Marts. Rugen er her [V. Hornum-Eggen] næst Roerne den Afgrøde, der betaler Ajlen bedst. Udbyttet forøges ofte med 25 pCt.; bliver dog ikke derfor saa svær, at den giver Lejesæd; Rugen saaes efter dyrket Brak og faar 10 Læs tørvblandet Staldgødning samt 200 Pd. 18 pCt. Superfosfat.« »Havre til Udlæg, udkørt om Foraaret, virket ganske fortrinlig.« »Byg, sidst i April, umiddelbart før Saaningen, udmærket Virkning, antagelig 50 pCt. mere Afgrøde.«

Fra Østjylland: »Til Rug, før Saaningen, Forøgelse saavel af Straaet, som særlig af Kærnen.« »Havre, kort før Saaningen, udmærket smukt Udslag — at se til.« »Havre og Blandsæd, samtidig ved Saaningen, 50 til 100 pCt. Merudbytte.« »Til et Stykke Udlægshavre, Marts Maaned, udmærket.« »Havre, kort før Saaningen, absolut godt.« »Staldfoder, i Maj før Jorden pløjes og saaes, god Virkning.« »Til Grønjordshavre, om Efteraaret paa Grund af for lille Ajlebeholder, fortrinlig Virkning.« »Til Havre om Foraaret, meget godt Resultat.« »Til Staldfoder, lige før Saaningen, godt Resultat.« »Ajle anvendt flere Steder baade til Vintersæd og Vaarsæd med meget god Virkning.« »Undtagelsesvis anvendt til Rug, Hvede og Vintersædgrønforer, og da med rigtig gode Resultater.« »Hvede, Sommer, kraftig Sæd.« »Havre, før Saaning, stærkt forøget Fyld; Foldene kan ikke opgives.« »Hvede, Marts og April, meget godt.« »Grønjordshavre, paa den opløjede Jord i April, udmærket Virkning.« »Havre, Foraaar, udmærket.« »Ajle til Vaarsæd har givet stærk Lejesæd.«

Fra Fyn og Langeland: »Har været anvendt enkelte Gange til Rug og Havre, udkørt om Foraaret i fugtigt Vejr, da Rugen var begyndt at gro og Havren et Par Tommer høj; foraarsagede en overordentlig kraftig Væxt, saa Halmudbyttet forøgedes meget; hvorvidt det samme var Tilfældet med Kærnen blev ikke undersøgt. Udkørt Vinter paa Sne uden Virkning.« »Toradet Byg, midt i April, Sæden groede for stærkt til, saa Kærnedannelsen blev mindre god.« »Havre og Blandsæd, naar Kornet er 3 Tommer højt, udmærket Virkning, hvor Sæden ikke i Forvejen er saa kraftig, at der kan ventes Lejesæd. Paa let Jord er der i tørre Forsomme Fare for, at Sæden brænder af.« »Byg, April, godt Resultat.« »Byg, kort efter at Sæden er kommen op, ikke frugtet meget.« »Rug og Vikkehavre, naar Sæden er 3—4 Tommer høj. Sæden gror meget kraftigt.« »Ajle til Vaarsæd bruges ikke saa meget her, mest til Grønjordshavre. Ajlen udkøres da før Vinteren paa Grønjorden og nedpløjes naar denne pløjes; giver godt Udbytte; men jeg antager, at det vilde være langt bedre at køre den ud om Foraaret paa den pløjede Jord, da en Del ved Efteraarspløjningen vistnok kommer for dybt ned, og en Del antagelig udvaskes i Vinterens Løb.« »Vintersæd og Havre, i Løbet af Vinteren, fortrinligt.« »Grønjordsblandsæd, sent paa Efteraaret, god Virkning.« »Blandsæd, strax efter Saa-ning, gunstig; Vikkehavre, som Overgødning, ugunstig.« »Byg paa Lermuld, April, i det Hele godt. Havre paa gødningskraftig Lermuld, første Dage i April, stærk Lejesæd, stort Fyld, let Kærne.« »Havre, April, 2 à 3 Fold Merudbytte.« »Byg og Havre, Vinter og Foraar, god Virkning.« »Havre, i November, udmærket Resultat.« »Rug og Vinterbyg, Februar og Marts, godt Udbytte.« »Vinterbyg, Foraaret, særdeles tilfredsstillende.« »Til Rug om Efteraaret, megen Halm, for lidt Kærne.«

Fra Sjælland: »Vintersæd, Vintermaanederne paa Frost, meget godt.« »Ajlen har ikke vist sig heldig til Korn.« »Grønjordshavre, November—December før Reolpløjningen, tilsyneladende ret godt.« »Anvendelse af Ajle

til Havre har givet fortrinligt Resultat, udkørt samtidig med Saaningen.« »Anvendt enkelte Steder til Havre, tilsyneladende meget stor Virkning; var der en Plet eller Stribe, hvor der ingen Ajle var kommen, kunde det ses hele Sommeren. Foldudbyttet vides ikke men antagelig 6 à 8 Fold Merudbytte. Paa god lermuldet Jord i god Gødningskraft gaar det neppe at bruge Ajle til Byg, da der vil blive for megen Halm.« »Toradet Byg, kort før Saaningen, kraftig Virkning, men i Regnperioden før Høst gik Bygget vel meget i Leje.« »Rug, Byg og Havre, om Vinteren paa Frost, i det tidlige Foraar og efter at Vaarsæden er saaet, aldeles fortrinlig Virkning. Erstatte komplet Chilispeter. Vi har her paa Gaarden bl. a. Exempel med et meget sent saaet Stykke Rug, der ajlet i April gav megen Straa og en stor, fyldig Kærne — lige saa god, om ikke bedre, som den rettidig saaede uden Ajle.« »Byg, lige før Saaningen, tilsyneladende samme Virkning som Latrin anvendt lige ved Siden af.« »Rug, lige før Saaning, Rugen buskede sig stærkt og var meget kraftig fra Efteraaret; henad Sommeren gik den noget i Leje. Om Kærneudbyttet kan intet opgives.« »Rug, kort før Saaningen. Der var ingen Forskjel paa Rugen, hvor den havde faaet Ajle og hvor der var paakjørt fast Gødning.« »Svag Vintersæd, i Marts paa frossen Jord, udmærket Resultat.« »Til Blandsæd, 14 Dage efter Saaningen, tilfredsstillende.« »Til Vaarsæd før Saaning, til Rug i Februar, altid med god Virkning.«

Fra Lolland-Falster: »Havre og Blandsæd, Marts om Formiddagene efter Nattefrost, meget stærk Udvikling af Fyld og Plantebestand, ikke tærsket særskilt.« »Havre, Marts og April, meget godt.« »Blandsæd med god Virkning.« »Havre, saavel før Saaning som i første Regnperiode eller blot i Bygevejr efter Saaningen, glimrende Virkning.« »Havre, i Februar, viste ikke særligt Udslag.« »Havre, Marts, godt Resultat.« »Ikke prøvet, men det vilde sikkert være en udmærket Anvendelse til Havre, naar Ajlen blot kan spredes tilstrækkelig tyndt enten ved Hjælp af Spredere, der giver betydeligt mindre end de

hidtil almindelige eller ved ligefrem at fortynde den med Vand.« »Vikkerug til Staldfoder, sidst i April, udmærket Virkning.«

Fra Bornholm: »Havre, umiddelbart før Saaningen, modstod den tørre Forsommer bedre.« »Byg om Foraaet efter Jordens Overslæbning 33 Tdr. Ajle pr. Td. Ld.; umiddelbart op til under samme Forhold gaves 100 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. Bygget stod hele Sommeren lidt kraftigere efter Ajlen end efter Salpetret og blev fuldt saa godt. Til Havre efter Hvede blev paa et Stykke midt i September udkørt og nedpløjet 12 Læs Staldgødning pr. Td. Ld. Ved Siden af blev i Februar udkørt samme Mængde og spredt jævnt paa den pløjede Jord, og ved Siden heraf udkjørt midt i April 33 Tdr. Ajle pr. Td. Ld. Tilsyneladende var Havren efter Ajlen langt den bedste, efter Skjøn en Fjerdedel ringere efter Vintergødningen og en Trediedel ringere efter Efteraarsgødningen; hvor ingen Gødning kom, var neppe halv Afgrøde som efter Ajle.«

Disse Udtalelser viser, at man mange Steder begynder at bruge Ajle paa Kornafgrøderne. De fleste Steder har man ment at se stærk Virkning heraf. Naar det jævnligen anføres, at Sæden groede meget stærkt til, men at Straaet blev for blødt eller Kærneudviklingen mindre tilfredsstillende, da er dette hvad man kunde vente, navnlig fordi man sandsynligvis ofte har anvendt for meget og vel i Reglen har undladt at give Superfosfat sammen med denne stærkt virkende Kvælstofgødning. Der er neppe Tvivl om, at vi i Ajlen, brugt paa rette Maade, har et fortrinligt Middel til at fremme Kornavlens og dermed tillige til at hemme Ukrudtet. Det vilde være i høj Grad ønskeligt at faa de nærmere Forhold undersøgt gennem Forsøg.

Angaaende Dyrkning af mindre almindelige Kulturplanter skal anføres, at Kællingtand har været prøvet en Del Steder. Fra ca. 30 forskellige Egne er der indgaaet Meddelelser om den. Disse gaa næsten alle ud paa, at den er mere varig end Kløveren, medens Meningerne

om dens Ydeevne ere delte; det skal dog tilføjes, at det i flere Tilfælde angives, at der kun er saaet $\frac{3}{4}$ à 1 Pd. pr. Td. Ld. En saa ubetydelig Indblanding kan ikke ventes at yde noget væsentligt Bidrag til Afgrøden. Flere Meddelere fremhæve dens Modstandsevne imod Sygdoms-angreb. At dømme efter de ved Forsøgsstationerne opnaaede Resultater (se den herom nævnte Beretning om Kløverforsøgene) fortjener den afgjort at prøves i større Udstrækning. Særlig er der Grund til stærkt at anbefale Forsøg med den paa »kløvertrætte« Jorder. Flere Indsendere klage over Frøets høje Pris. Sandsynligvis vilde dette kunne ændres til det bedre, hvis man lagde sig efter hjemlig Avl af dens Frø. For Tiden kommer saa godt som alt Kællingtandfrø fra Italien, men der synes ikke at være noget til Hinder for at drive Frøavl af den her i Landet.

Af andre nyere Planter har man adskillige Steder begyndt at dyrke Vinterærter i Blanding med Rug, dels til Staldfoder, dels til Modenhed. Særlig har denne Afgrøde vundet nogen Udbredelse paa Bornholm og er ligeledes prøvet nogle Steder paa Lolland og Sjælland. Foreløbig synes den at være meget tilfredsstillende. Om dens Vinterfasthed har man dog endnu neppe fornøden Erfaring.
